

14. Серегин Е. В. Предпринимательские риски. Москва : Финансовая академия, 1994. 364 с.

15. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія. Київ : КНЕУ, 2004. 480 с.

16. Методичні вказівки Національного банку України з інспектування банків “Система оцінки ризиків”: постанова Правління Національного банку України від 15.03.2004 № 104 / Національний банк України. URL: <http://www.nau.kiev.ua/nau10/ukr/doc.php?code=v0104500-04>. – 16.04.2011.

*Момотюк Людмила Євгенівна,
доктор економічних наук, професор,
перший проректор з науково-педагогічної роботи,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

МАКРОЕКОНОМІЧНІ КОНСТРУКТИ СТРУКТУРАЛІЗМУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПРИЧИН ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Нещодавня міжнародна фінансова криза [1; 2; 3] поставила під питання макроекономічний аналіз. Як і в умовах Великої депресії 1930-х рр., ортодоксальні економічні ідеї про саморегулюючі ринки, що переважали в роки, що передували кризі, були серйозно поставлені під сумнів. Як наслідок, кейнсіанська думка, яка зародилася в 1930-х роках, зазнала відродження, навіть якщо на практиці політики не завжди її дотримувалися. Зокрема, акцентування Дж. Кейнса на властивій нестабільності фінансових систем та роль, яку відіграє сукупний попит у визначенні рівнів економічної активності та зайнятості, повернулися з новою силою.

Для країн, що розвиваються, зокрема для Латинської Америки, кризи також стимулювали розвиток нових економічних ідей та політики. Велика депресія 1930-х років дала науковий поштовх школі економічної думки, яка пізніше була розроблена в Економічній комісії Організації Об'єднаних Націй для Латинської Америки та Карибського басейну (ЕКЛАК) під керівництвом Р. Пребіша, і це зрештою стане відомо як латиноамериканський структуралізм.

Макроекономічний аналіз виник з необхідності розуміти короткострокову макроекономічну динаміку, але згодом охопив аналіз економічного зростання. Основні ідеї в цьому відношенні виникли в 1940-х і 1950-х роках і були розроблені в наступні десятиліття. Ідея, яка зайняла центральне місце, відносилася до ролі технологічних змін, хоча і з важливістю формування фізичного і людського капіталу. Для країн, що розвиваються, цей аналіз був змішаний з економікою трансформації, починаючи з трьох інших концепцій: 1) ролі надлишкової робочої сили та дуалізму на ринках праці, які вона породжує; 2) обмеження платіжного балансу як в короткостроковій, так і в довгостроковій макроекономічній динаміці; і 3) вирішальну роль індустріалізації як механізму передачі технологічного прогресу. Цей останній механізм діє, частково, за

рахунок інвестицій у машини та обладнання, а також через виробничі зв'язки та динамічну економію від масштабу, сформовану процесами навчання, пов'язаними з індустріалізацією. ЕКЛАК та структуралістське економічне мислення були в минулому і залишаються сьогодні в центрі цієї дискусії.

З огляду на ризик надмірного спрощення, основний внесок ЕКЛАК в макроекономічну думку обертається навколо двох концепцій. Перша пов'язана з вирішальною роллю платіжного балансу у формуванні бізнес-циклу в країнах, що розвиваються, і, отже, з політикою, яка впливає на платіжний баланс в управлінні бізнес-циклом. Друга – зв'язок між довгостроковим ростом та трансформацією виробничих структур, причому індустріалізація є найвидатнішою особливістю таких перетворень. Обидві ідеї мають наслідки для втручання держави. Вони також пов'язані з концептуалізацією міжнародного економічного порядку як системи, що складається з центру та периферії, де бізнес-цикли та технічний прогрес створюються у центрі і потім поширюються на периферію. Можна додати ще дві ідеї: необхідність розробки належних механізмів фінансування для полегшення структурних перетворень і те, що називається структуралістською теорією інфляції.

Традиційний макроекономічний аналіз розробив поняття «фіскальне домінування» для позначення ситуацій, коли грошово-кредитна політика та макроекономічна динаміка визначаються державними фінансами. Поняття, розроблене ЕКЛАК, за аналогією можна назвати «домінуванням платіжного балансу» в короткостроковій макроекономічній динаміці. З цього випливає, що основне завдання макроекономічної політики у країнах, що розвиваються, полягає в розробці способів пом'якшення зовнішніх шоків постачань, спричинених через платіжний баланс, а не управління сукупним попитом. Перше визначається в основному експортними надходженнями, пропозицією, вартістю зовнішніх фінансів та їх впливом на внутрішні процентні ставки, а також наслідками експорту та зовнішнього фінансування за обмінним курсом.

Не дивно, що управління шоками в платіжному балансі стало основною макроекономічною політикою в Латинській Америці. Типи заходів, які використовувались для цієї мети в минулому, включали в себе, з деякими відмінностями між країнами: управління іноземною валютою та управління капіталом; імпортні мита та кількісні обмеження імпорту; податки на традиційний експорт разом із стимулами для нетрадиційного; кілька валютних курсів; і, починаючи з середини 1960-х років, поступові девальвації [4; 5; 6]. Починаючи з 1970-х років, більшість цих політик було скасовано під час процесу лібералізації, залишаючи єдиний інструмент для управління платіжним балансом – обмінний курс. У кількох випадках цей політичний інструмент був спрямований на підтримку антиінфляційних програм, що призвело до ситуацій, коли жоден політичний інструмент не був фактично призначений для управління зовнішніми шоками.

Як видно із типів застосованих заходів, вони були тісно пов'язані з другим компонентом макроекономічної політики, для якої основною увагою було довгострокове зростання: стратегія індустріалізації. Основна ідея, що лежить в основі цієї політики, полягає в тому, що зростання є процесом

структурних змін, в якому первинні сектори поступаються сучасним галузям та послугам, а промислова діяльність є основним каналом передачі технічного прогресу від центру до периферії – процесу, який П. Пребіш характеризував як «повільний і нерегулярний».

Складнощі, пов'язані з цим процесом, були пов'язані з управлінням економікою, чий статичні порівняльні переваги лежать у виробництві основних товарів. У класичному підході ЕКЛАК до цієї теми стратегії індустріалізації також були прив'язані до припущення, що існує тенденція до зниження цін на сировину [7; 8; 9]. Проте цей постулат не підтверджувався фактами. Дійсно, емпіричні докази показують, що, хоча реальні ціни на сировинні товари впали у 20 столітті (але не в 19 столітті), це не було стійкою тенденцією, а скоріше результатом двох різких скорочень на початку 20-х та 80-х років ХХ століття. Набагато ґрунтовніші міркування базуються на тому, що різні сектори економіки мають різні можливості для передачі технічного прогресу та для отримання нових знань.

Список використаних джерел

1. Відякіна М. М., Резнікова Н. В. Світова фінансова криза як фактор економічного розвитку. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*. 2010. № 1 (3). С. 271–279.

2. Резнікова Н. В. Теоретико-методологічні підходи до визначення природи економічних дисбалансів в контексті кризових потрясінь. *Вісник Донецького національного університету*. 2012. №1. С. 153-157.

3. Відякіна М. М., Резнікова Н. В. Детермінанти кризових потрясінь: макроекономічні виміри. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки: у 3-х частинах*. 2013. Вип. 33 Ч. II. С. 96-101.

4. Іващенко О. А., Резнікова Н. В. Роль монетарної політики в досягненні економічної стабільності: асиметрії трансмісійного механізму. *Економіка та держава*. 2016. № 3. С. 7-12.

5. Луцишин З. О., Резнікова Н. В. Конкурентні девальвації у валютних війнах: фінансові протекції неопротекціонізму. *Міжнародна економічна політика*. 2013. №2 (19). С. 48-65.

6. Рубцова М. Ю., Резнікова Н. В. Міжнародна макроекономіка: теорія і практика. Київ: Аграр Медіа Груп, 2019. 364 с.

7. Greenwood R., Landier A., Thesmar D. Vulnerable Banks. Retrieved from: http://www.scor.com/images/stories/pdf/library/chairscor/chairtse_vulnerablebanks.pdf.

8. Van Wincoop E. International Financial Contagion Through Leveraged Financial Institutions. Retrieved from: <http://www.nber.org/papers/w17686.pdf>.

9. Shin H.S. Global Banking Glut and Loan Risk Premium. Retrieved from: <https://www.imf.org/external/np/res/seminars/2011/arc/pdf/hss.pdf>.